

РОЛЬ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВTHE ROLE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL
TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

Стаття присвячена одній з актуальних проблем застосування освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців. У статті розкрито зміст понять «освітня технологія», «інноваційна освітня технологія», «суб'єктно-орієнтована технологія». Освітню технологію розглядаємо як певний алгоритм цілеспрямованої взаємодії викладача і студентів, що забезпечує досягнення запланованого результату. Зазначено, що характерними особливостями сучасних інноваційних освітніх технологій є відмова від усталених штампів, стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості студента. Упровадження інновацій у формування професійних компетенцій майбутніх фахівців відбувається через інтерактивні методи навчання й виховання, які передбачають певну логіку і послідовність освітньої діяльності: мотивацію, формування нового досвіду, його усвідомлення через застосування у практичній діяльності, рефлексію.

З'ясовано, що у науковій літературі серед інноваційних технологій навчання виокремлюють такі види: інформаційні (спрямовані на розвиток знань, умінь, навичок); операційні (формулюють способи розумових дій); технології саморозвитку (формулюють саморегульовані механізми особистості); евристичні (розвивають творчі здібності); прикладні (розбудовують дієво-практичну сферу). Встановлено, що зміст професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти реалізується відповідно освітніх програм та базується на принципах зв'язку змісту і методів навчання з національною культурою і традиціями; науковості, систематичності, наступності; свідомості й активності; наочності; доступності; інформаційності й інформатизації освітнього процесу. Зазначено, що особливості змісту професійної освіти зумовлені вимогами до її кінцевого результату – формування різнобічно розвинутого, гармонійного фахівця, для якого професійні знання, уміння та їх вдосконалення виступають основою саморегульованого, самореалізації у суспільстві.

Ключові слова: професійна підготовка, професійні компетенції, освітні технології, інноваційні освітні технології, суб'єктно-орієнтовані технології, студент, майбутній фахівець, фармацевтична галузь.

The article is devoted to one of the urgent problems of using educational technologies in the professional training of future specialists. The article reveals the content of the concepts of «educational technology», «innovative educational technology», «subject-oriented technology». Educational technology is considered as a certain algorithm of purposeful interaction between a teacher and students, which ensures the achievement of the planned result. It is noted that the characteristic features of modern innovative educational technologies are the rejection of established clichés, stereotypes in teaching, upbringing and development of the student's personality. The introduction of innovations in professional competencies formation of future specialists occurs through interactive methods of teaching and upbringing, which provide for a certain logic and sequence of educational activities: motivation, formation of new experience, its awareness through application in practical activities, reflection.

It was found that in the scientific literature, the following types of innovative educational technologies are distinguished: informational (aimed at the development of knowledge, skills, abilities); operational (form methods of mental actions); technologies of self-development (form self-managed mechanisms of the personality); heuristic (develop creative abilities); applied (develop an effective and practical sphere). It has been established that the content of professional training of future specialists in higher education institutions is implemented in accordance with educational programs and is based on the principles of connecting the content and methods of training with national culture and traditions; scientificity, systematicity, continuity; consciousness and activity; clarity; accessibility; information content and informatization of the educational process. It is noted that the features of the content of professional education are determined by the requirements for its final result – the formation of a versatile, harmonious specialist, for whom professional knowledge, skills and their improvement serve as the basis for self-management, self-realization in society.

Key words: professional training, professional competencies, educational technologies, innovative educational technologies, subject-oriented technologies, student, future specialist, pharmaceutical industry.

УДК 378.091.3-051:000.336.2
DOI <https://doi.org/10.32782/tp/85.2.26>

Тернопільська В.І.,
докт. пед. наук, професор,
професор кафедри соціальної освіти
та соціальної роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасному суспільстві, де інформація відіграє ключову роль, роботодавці і ринок праці висувають високі вимоги до випускників закладів вищої освіти та рівня їх професійної підготовки. Відповідно і формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця, його професіоналізму відбувається за умови використання в освітньому процесі, поряд із традиційними, нових інноваційних освітніх

технологій. Розуміння ролі освітніх технологій, їх структури, генезису, форм і особливостей впровадження має як теоретичне, так і практичне значення для повноцінної професійної підготовки фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

теоретичні та методичні основи професійної освіти обґрунтовано у дослідженнях О. Биковської, В. Бобрицької, В. Бондара, О. Матвієнко,

О. Падалки, О. Пометун, В. Тернопільської, Л. Хоружої та ін. Психолого-педагогічні та інформаційно-технологічні особливості провадження сучасних освітніх технологій досліджували В. Білик, М. Жалдак, Г. Кашина, А. Кокарева, В. Любарець, Н. Морзе, О. Спірін, Р. Тарасенко, Ю. Триус та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність значного інтересу до проблеми розвитку і впровадження освітніх технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців та відсутність фундаментальних досліджень вказаного напрямку зумовили необхідність організації дослідницької діяльності.

Мета статті – розкрити роль освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. На думку роботодавців, сучасний випускник повинний засвоїти не тільки теоретичні знання, але й практичні навички, щоб забезпечити високу ефективність праці, компетентність у вирішенні професійних завдань. Випускник закладу вищої освіти має володіти конкурентною перевагою, яка виступає як певна ексклюзивна характеристика якості випускника, що гарантує перевагу над конкурентами.

У зв'язку з цим, змістом ефективної професійної підготовки повинні стати не тільки предмети, які вивчаються, але й способи їх вивчення, зокрема, застосовування в освітньому процесі педагогічних технологій, спрямованих на розвиток мислення й суб'єктності студентів. Розвиток таких якостей у здобувачів вимагає використання сучасних суб'єктно-орієнтованих технологій на засадах партнерства викладачів і студентів, тьюторської позиції викладачів, що передбачає системну зміну процесу професійної підготовки [6]. При цьому необхідно щоб викладання дисциплін містило в собі не тільки викладення змісту, але й створювало умови для розвитку у студентів умінь самостійно мислити, вирішувати завдання практичного характеру та застосовувати їх у практичній діяльності, оскільки передача готових знань не сприяє підготовці до виявлення аналізу, самостійного вирішення професійних проблем. Відтак, в освітньому процесі має відбуватись формування особистості майбутнього фахівця, підготовленого до самостійного оволодіння професійними компетенціями. Слід також зазначити, що процес успішної професійної підготовки безпосередньо залежить від результативності освітньої діяльності студентів.

Бачиться особливо суттєвим, що професійна підготовка майбутніх фахівців, зокрема, й фармацевтичній галузі, передбачає поетапне їх включення в діяльність, в процесі якої відбувається оволодіння професійними знаннями, вміннями через освітні технології, використання на практиці комплексу форм, методів, засобів навчання, які забезпечують не тільки формування професійних

компетенцій, але й здатність студентів до рефлексії та професійної самореалізації.

У зв'язку з цим, ми розглядаємо освітню технологію як певний алгоритм цілеспрямований взаємодії викладача і студентів, що забезпечує досягнення запланованого результату. Характерними особливостями сучасних інноваційних освітніх технологій є відмова від усталених штампів, стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості студента. Упровадження інновацій у формування професійних компетенцій майбутніх фахівців відбувається через інтерактивні методи навчання й виховання, які передбачають певну логіку і послідовність освітньої діяльності: мотивацію, формування нового досвіду, його усвідомлення через застосування у практичній діяльності, рефлексію [1].

У науковій літературі серед інноваційних технологій навчання виокремлюють такі види: інформаційні (спрямовані на розвиток знань, умінь, навичок); операційні (формують способи розумових дій); технології саморозвитку (формують самокеровані механізми особистості); евристичні (розвивають творчі здібності); прикладні (розбудовують дієво-практичну сферу) [3].

Своєю чергою, у процесі формування професійних компетенцій майбутніх фахівців, необхідно враховувати критерії ефективності результатів їхнього професійного навчання [1]. Зокрема, глибину знань, що характеризується кількістю усвідомлених суттєвих зв'язків одного знання з іншим, які співвідносяться; дієвість знань, що визначає готовність та вміння студентів використовувати їх у типових і проблемних ситуаціях професійного характеру; системність, яка визначається як система усвідомлення знань майбутніми фахівцями, що полягає в розумінні зв'язків між ними, шляхів отримання знань, умінь їх застосовувати. Розвиток у студентів презентованих критеріїв корелює зі сформованістю у них професійних компетенцій.

Важливим орієнтиром у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців є бінарні методи виховання: переконання – самопереконання, стимулювання – мотивація, навіювання – самонавіювання, вимога – права, корекція – самокорекція, виховні ситуації – соціальні спроби, метод дилем – рефлексія. На думку студентів, найбільш ефективними для їх професійної підготовки є такі педагогічні засоби, як-от: самодіагностика, мотивація, вправи, проектування, індивідуальна освітня діяльність, самовизначення, самоаналіз, самооцінка, рефлексія; суб'єктно-орієнтовані технології; технології проектної діяльності, коучинг-технології та ін.

Суб'єктно-орієнтовані технології надають можливість студентам проектувати індивідуальну освітню діяльність із врахуванням можливостей, потреб майбутньої професійної діяльності, роботодавців. У цьому контексті ефективним визначаємо життєорієнтований практикум, який

реалізується в рамках кураторських годин (серія із 10 занять). Метою практикуму є формування у майбутніх фахівців активної життєвої позиції на основі позитивного мислення, виявлення й активізації у студентів засобів самореалізації, внутрішніх резервів в цілому, засвоєння навичок самопрезентації, командної взаємодії. Окрім того важливим є формування та афірмація студентами «опорних пунктів» своєї життєвопрофесійної траєкторії, оптимізація особистісних ресурсів для їх проектування. Реалізація практикуму відбувається через ігри, дискусії, дебати, елементи тренінгу, вправи, самодіагностику, рефлексію й саморефлексію.

Ми виходимо з того, що формування професійних компетенцій майбутніх фахівців повинно здійснюватися поетапно і цілеспрямовано. Так, метою мотиваційного тренінгу є активізація стану самомотивації студентів, розвиток навичок форсайтингу і цілепокладання. Тренінгові заняття проводяться у позанавчальній студентській діяльності через творчі рефлексивні завдання в індивідуальній та груповій формах.

У межах професійного зростання майбутніх фахівців зазначимо на їх участі у тренінгу «Створення індивідуального кар'єрного плану» реалізованого в рамках позанавчальної діяльності. Тренінг сприяє мобілізації у студентів уявлення про кар'єрний розвиток, його зв'язку із життєвою траєкторією особистості, розвитку внутрішнього локусу контролю мотивації досягнення успіху.

Метою форсайт-сесії «Мій професійний імідж майбутнього» визначаємо розвиток постановки цілей та вибір адекватних засобів для їх реалізації, розвиток мотиву досягнення успіху. Форсайт-сесія відбувається у позанавчальній діяльності студентів. Формою реалізації виступають творчі рефлексивні завдання з опорою на команду.

Безперечно формування професійних компетенцій майбутніх фахівців здійснюється як з використанням традиційних форм навчання (лекцій, семінарів, самостійної, індивідуальної роботи) так й інноваційних (лекцій-презентацій, інтерактивних лекцій, лекцій-дискусій, лекцій-диспутів, проектної діяльності та ін.) [6]. При цьому освітній процес потребує зустрічей здобувачів із провідними фахівцями галузі, створення особистих портфоліо, case-study.

Ефективним у професійній підготовці майбутніх фахівців визначаємо метод аналізу конкретної ситуації (case-study). Ця освітня технологія, заснована на моделюванні професійної ситуації з метою аналізу певного випадку; виявлення проблеми, мобільного пошуку альтернативних рішень і прийняття оптимального вирішення проблеми відповідно до професійної спеціалізації [1].

Варто зауважити, що кейс-метод сприяє формуванню у майбутніх фахівців професійної компетентності, умінь застосовувати отримані професійні

знання у вирішенні практичних ситуацій. У процесі використання кейс-методу здійснюється формування проблеми та способів її вирішення на основі пакету матеріалів (кейсу) з описом ситуації з різних джерел: наукової, спеціальної літератури, науково-популярних журналів та ін. У кейсі міститься неоднозначна інформація з певної проблеми. Кейс одночасно є і завданням, і джерелом інформації для усвідомлення студентами варіантів ефективних дій [7; 8].

Кейс-метод характеризується такими особливостями: включає в себе аналітичні процедури, операції дослідницького характеру, групове навчання на основі взаємного обміну інформацією; об'єднує в єдине технології розвивального навчання, які сприяють індивідуальному, командному розвитку, формуванню особистісних і професійно-значущих якостей, розглядається як технологія «створення успіху», виступає синергетичною технологією.

Бачиться особливо суттєвим в контексті професійної підготовки застосування коучинг-технології, яка створює сприятливі умови для формування студента як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, здатного до реалізації своїх потенційних можливостей.

Коучинг-технологія має потенціал та дає можливість викладачам індивідуально підтримувати студентів, що в свою чергу, обумовлює їх професійний, особистісний розвиток, сприяє формуванню професійних умінь і навичок. Важливими результатами впровадження коучинг-технології є покращення взаємовідносин у студентській групі, здатність швидко і ефективно реагувати у практичних ситуаціях та бути здатним до виявлення соціальних ініціатив [2].

У контексті досліджуваної проблеми, слід наголосити на діджиталізації всіх сфер життя на тлі війни в Україні та застосування в освітньому процесі інформайних технологій. За опитуваннями студентів [4], більшість із них вважають, що «... соціальні мережі необхідно використовувати в освітній діяльності». Майбутні фахівці успішно виконують такі завдання, як: написання постів за тематикою, що вивчається; застосування відеосторіс, створення контенту різного виду (аудіо, відео, фото), написання до нього коментарів; ведення обговорень-переписок на задану викладачем тему; виконання самостійної роботи, ведуть блоги, діляться своїми лайфхаками, створюють індивідуальні та мережеві проекти; створюють портфоліо особистісного зростання та ін.

Згідно з цим, освітні технології сприяють формуванню професійних компетенцій майбутніх фахівців та виступають цілісною системою форм, інструментів, педагогічної підтримки. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти реалізується відповідно освітніх

програм та базується на принципах зв'язку змісту і методів навчання з національною культурою і традиціями; науковості, систематичності, наступності; свідомості й активності; наочності; доступності; інформаційності й інформатизації освітнього процесу. Особливості змісту професійної освіти зумовлені вимогами до її кінцевого результату – формування різнобічно розвиненого, гармонійного фахівця, для якого професійні знання, уміння та їх вдосконалення виступають основою самоменеджменту, самореалізації у суспільстві.

Висновки. Отже, біфуркація суспільного розвитку та сфери освіти, науки та інноватики, роботодавець та ринок праці актуалізують кваліфікаційні вимоги до професійної підготовки фахівців та впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти. Інноваційні технології, форми й методи навчання сприяють якісному засвоєнню знань студентами, розвитку їхніх професійних умінь і навичок, виявленню умінь критичного осмислення проблеми, формуванню якостей, необхідних для подальшої самоосвіти та самореалізації як у професійній сфері, так і особистому житті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бакуліна О.С., Тернопільська В.І. Особливості застосування освітніх технологій у формуванні мобільності студентів. *Pedagogical and psychological sciences: regularities and development trends: Collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2020. p. 370-385.
2. Майданюк М.О., Тернопільська В.І. Формування соціальної ініціативності студентської молоді засобами коучинг-технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 79. т. 1. С. 126-131
3. Муц Л.Б. Застосування педагогічних програмних засобів освіти у навчальному процесі вищої школи. *Медична освіта*. 2013. №1. С. 42-46.
4. Соломаха А.В., Лобода О.В. Передумови використання соціальних мереж як інструмент навчання студентів. *Інноваційна практика*. Видавничий дім «Гелевтика». 2021. 176 с.
5. Тернопільська В.І. Теоретичні засади реалізації ціннісного підходу до виховання особистості. *Нові технології навчання: наук.-метод зб.* 2016. Вип. 88. ч. 2. С. 21-25.
6. Тернопільська В.І. Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2012. Вип. 9. т.2. С. 208-213.
7. Тернопольская В.И., Бакулина О.С. Особенности формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по налогообложению и таможенному делу. *International scientific journal «Progress»*, Tbilisi. 2018. № 1-2. С. 94-97.
8. Bodrova I., Chernukha N., Vasylyeva-Khalatnykova M., Bakulina O., Binytska K., Kostenko D., Tarnavska T. Research of Motivation for the Development of Professional Self-Determination. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15(2). Pp. 229-243.
9. Ternopilsk V., Vasylyeva-Khalatnykova M., Chuiko O., Bakhov I. & Chernukha N. Social Rehabilitation Practices of Inclusion In The Educational Process In Working With Children With Disabilities. *PROPOSITOS Y REPRESENTACIONES*. 2021. Issue. 9.